

hozza a round barrows-nak nevezett halomsírok szokását, a zónás díszítésű és harangalakú edénnyel képviselt kulturát. Bronzipara általában helyi színezetű, de nincs híjjával az importált holminknak sem (Schwertstab), a cinnkereskedelem révén pedig élénk összeköttetést tartott fenn főnikéi területekkel is.

Az *északi kulturkör* importált nyersanyagból s kész árukából táplálkozott egy ideig, de csakhamar akkora készséget árul el a helyi gyártásban, hogy termékei, melyek sok tekintetben erősen helyi színezetűek, nemcsak kiállják a versenyt a közép-európai készítményekkel, de egyes gyártmányokkal, mint pl. a kürtökkel, túl is szárnyalják. Mivel itt a bronzkor a földrajzi körülményeknél fogva tovább tartott, mint a délibb vidékeken, természetes, hogy a periodus végét a hallstatti ízlés is befolyásolja és a tisztán bronzkori holmik társaságában megjelennek a vasból készült, importált, eszközök és fegyverek is. Egyszerű kerámiai produktumaival éles ellentétben állanak a lausitzi típusú edények, melyek a dudoros kerámika csoportjába tartoznak.

A *keleteurópai kulturkör* földrajzilag a legnagyobb kiterjedésű s így ez alapon is érthető, hogy több kisebb csoportra tagolódik. Ilyen a Volga-Káma vidékének önálló bronzkulturája, melyet permi, vagy uráli néven ismerünk. Különbözik tőle a nyugat- és középsibériai u. n. általi bronzkultura, továbbá Déloroszország, a Kubán vidéke a maga roppant gazdagságával s a Kaukázus.

Miféle népek képviselték a különböző területek bronzkulturáját? Kisázsia és Egyptom kivételével teljes bizonytalanságban vagyunk, eltekintve azoktól az adatokból, melyek a homerosi költemények révén maradtak ránk.

(Kolozsvár).

Dr. Roska Márton.

Művészeti Lexikon. Építészet, szobrászat, festészet, iparművészet. Harmincegy munkatárs közreműködésével szerkesztette *Éber László*. — Győző Andor kiadása. Budapest, 1926. — 8°. 844 lap.

Semmi kétség, hogy erre a munkára nagy szükség volt. Mondhatnók, hogy tudományos reputációnk is megkívánta, hogy magyar nyelvű művészeti lexikonunk legyen. De e mellett kétségtelen az is, hogy a művészeti alkotások iránt olyan széleskörű érdeklődés nyilvánul meg nálunk, hogy egy ilyen vállalkozás üzleti szempontból is eredménnyel kecsegtet. Nem felejtendő, hogy nálunk is, mint mindenütt, sokkal többen vannak, akik a művészetet élvezik, mint azok, akik műalkotásokat vásárolhatnak, gyűjthetnek. Az utóbbi elsősorban gazdasági, míg az előbbi csak a korral való haladás kérdése. Már pedig öröktől fogva tény, hogy szellemi javakban gazdagabbak vagyunk, mint anyagiakban. Még akkor is, ha tekintetbe vesszük, hogy bizonyos, anyagilag jobban álló rétegeink látszólag nem nagy érzéket mutatnak a művészet iránt. Sok tekintetben u. i. ez is csak látszat, mert hiszen azt, hogy magyar népünknek igen fejlett ízlése és szépérzéke van, mégis csak merészség volna tagadni. Csakhogy éppen némileg mást tart szépnek, mint mi, akik mindig Nyugathoz igazodunk; amiben nyilvánvalóan sok igaza is van. — De hiszen nem erről van szó, hanem arról, hogy középosztályunkban terjed nagy mértékben a művészetek iránt való érdeklődés, amelynek helyes irányban való fejlesztése szép feladat. Ezt a célt hivatott szolgálni a szóban forgó lexikon is.

Megjelenése két szempontból öröndetes: Először magában véve azért a tényért, hogy van. Gyarapodást jelent. Másodszor azért, mert tanúság a mellett, hogy ezen a

téren is képesek vagyunk szellemi igényeinket kielégíteni. A címlapon a szerkesztővel együtt majdnem három tucat olyan nevet olvasunk, melyek viselőiről majdnem mindről tudtuk eddig is, hogy vannak, de azt nem, hogy ennyien; pedig hiányoznak olyan nevek, melyeknek nem volna szabad hiányozniok (Hekler, Gerevich stb.).

Szeretnők, ha harmadik örvendetes ténynek ideírhatnók azt, hogy: tartalmilag is, nemcsak nyelvében, magyar ez a lexikon. Ezt azzal érthette volna el a szerkesztő, ha nagy súlyt fektet a magyar vonatkozású címszókra; ha magyar lelket visz bele ezekbe. Nem a többinek a rovására, hanem a magyar jelleg kidomborítására. Tudta, hogy kell valami ilyesmi: a *Magyar művészet* és *Magyar népművészet* címszók bizonyosság mellett. *De nem érezte*, mert különben volna a lexikonban *Erdélyi zománc*, *Templom-erőd* vagy *Templomkastély* címszó, s a *Könyvkötészet* illusztrációjánál a négy közül legalább egy magyar volna, aminthogy nem maradt volna illusztráció nélkül a *Kolozsvári kötések* címszó. Ugyanez az „elfogultság-hiány” magyarázza meg pl. azt, hogy az erdélyi emlékekre egyedül Roth Viktort kérte fel a szerkesztő munkatársának, amellet, hogy erdélyi vonatkozású címszót más is írt imitt-amott (pl. Lux Kálmán). Roth Viktor igen érdemes munkása az erdélyi műemlékeknek. A munkatársak közül való kimaradása nagy hiány lett volna. De azt tudnia kellene a szerkesztőnek, hogy roppant elfogult szakember. Alaptétele az, hogy ami Erdélyben művészet, az nem más, mint a németországinak függvénye, azaz szász. Roth Viktor ebben a tekintetben szinte annyira jut, hogy ami az erdélyi művészetben szép, az szerinte mind szász, ami nem szász, arról nem is vesz tudomást. Világos, hogy nem helyes, ha magyar lexikonban ez az egyoldalúság érvényesül, még pedig ellensúlyozás nélkül. Az egyensúly hiányát általában gyakran találjuk. Ókori vagy tőlünk nagyon távol eső tárgyakról majdnem kimerítőnek mondható terjedelmű összefoglalásokat és azonkívül a részletekre vonatkozó külön címszókat találunk, míg a magyaroknál kivált az utóbbi tekintetben takarékoskodást látunk általában. És bizonyos rendszertelenséget. Ha pl. van *Szászsebes műemlékei* címszó, miért nincs: Berethalom, Kolozsvár, Gyulafehérvár műemlékeiről és művészettörténeti szerepéről külön címszó?! Nyilvánvalóan azért, mert azokat Roth Viktor nem írta meg. De miért nem íratta meg a szerkesztő mással?! Itt említjük meg azt az eléggé meg nem róható sajtóhibát, hogy a Kolozsvári testvérek által készített nagyváradi királyszobrok *nem Ménesi*, hanem *Meszesi* Demeter püspök rendelkezésére készültek (*Kolozsvári*, I. — címszó alatt.)

A könyv megjelenését őszinte örömmel fogadtam, s mivel épen egy erdélyi vonatkozású cikken dolgoztam, azonnal használni is kezdtem. E közben szereztem az itt lmondott tapasztalataimat. Fájdalom, semmi okom annak feltevésére, hogy csak a most jelzett hiányosságai vannak a munkának. Tehát örömöm részben csalódássá változott át.

Végeredményében: szükség volt erre a munkára és jó, hogy van ilyen. De az is bizonyos, hogy nagyobb gonddal és több magyar lélekkel, ugyanezzel a gárdával, nem több költséggel, — ennél tökéletesebbet lehetett volna csinálni.

b. á.